

IDEGESSÉG**

A hátrányos megkülönböztetésnek kitett csoportok elmegyógyászati statisztikáit böngészve meglepődhetünk, hogy a sok belső konfliktus ellenére sem találunk kiugróan magas számokat. Egyes adatok arra utalnak, hogy a zsidók körében viszonylag magasabb az idegbetegek részaránya. A magas vérnyomás gyakrabban fordul elő a négerek között. De egészében véve a kisebbségi csoportok elmegyógyászati szempontból nem térnek el különösen a társadalom többségi csoportjaihoz képest.

Ha egyáltalán általánosítást tehetünk, akkor azt mondhatjuk, hogy ez az eredmény minden bizonnyal annak köszönhető, hogy az előítélettel sújtott csoportok tagjai megtanulták, miként élhetnek az enyhe tudathasadás állapotában. Amíg saját csoportjuk kebelén belül szabadon és akadálytalanul mozoghatnak, addig a másutt kapott sérelmeket fel sem veszik. Életvitelük révén pedig fokozatosan megszokják ezt az enyhe megosztottságot.

Az előítélettel sújtott csoportok tagjai azonban jól teszik, ha résen állnak, mivel a rájuk zúduló ingerek záporában sosem tudhatják, hogy mikor kell az ellenállási formák valamelyikéhez fordulniuk. Az ellenállási formák közül egyesek sikeresek, és akadálytalanul alkalmazhatók, mások viszont zavarokhoz vezetnek, és a neurotikus védekező mechanizmusokkal határosak. Ilyen zsákutcák elkerülése nélkül pedig a sikeres élet elképzelhetetlen.

Az előnyös helyzetben levő uralkodó csoport tagjainak szintén meg kell tanulniuk ezt a leckét. Amikor az egyén önbecsülését veszély fenyegeti, az én-ellenállás jegyei nyomban megjelennek, és a következmények általában kedvezőtlenek.

Egy tizenkét éves diák egyszer azzal jött haza az iskolából, hogy egyik osztálytársa kiállhatatlan alak, valóságos „pojáca”. Kiderült, hogy a „pojácát” azért nem szerették az osztályban, mert felvágott, hazudozott, és alattomosan viselkedett. Amikor a szülők megkérdezték, hogy „mit gondolsz, mi miatt lett ilyen ez a gyerek?”, a diák hirtelen elgondolkozott, és lassan belefogott egy magyarázatba, mely minden valószínűség szerint helyes diagnózis volt: „Hát olyan szerencsétlenül néz ki, aztán rosszul tornászik, és mindenből kimarad. Egy percre sem szoktuk békén hagyni, azt hiszem, ezért aljas. Így akar visszavágni.”

Miután a diák kigondolta ezt a klinikai diagnózist, legközelebb már más szemmel nézte a „pojácát”, és fokozatosan érdeklődni kezdett iránta. Eleinte semleges és objektív volt iránta, majd egy idő után összebarátkozott vele. A megértés megbocsátást jelent, de legalábbis elősegíti a türelem gyakorlását.

Rendszerint azonban kevésbé célravezető, ha az előítélettel sújtott csoportok tagjaiban csak neurotikus kárpótlást kereső személyeket látunk. A valóságban ezek az emberek peremhelyzetben élnek, melyet hol elfogadnak, hol nem. A kisebbségi helyzetű embereket Lewin* a serdülőkhöz hasonlította, akik sohasem lehetnek egészen bizonyosak abban, hogy bebocsáttatást nyertek-e már a felnőttek körébe, vagy sem. Az eredmény feszültség és stressz, mely időnként irracionális kitörésekben nyilvánul meg. Az érett beilleszkedés szerves tartozéka, hogy az embert tartozzon valahova. Nagyon sok olyan kisebbségi helyzetű ember van, akinek sosem teszik lehetővé, hogy teljes egészében csoportjuk tagja lehessen. Megfosztják őket a normális részvételtől és otthonérzettől. Mint a serdülők, nem tartoznak sem ide, sem oda. Peremre szorult lények.

Csepeli György fordításai

*K. Lewin: *Resolving Social Conflicts* (New York, 1948)

** Részletek Gordon W. Allport *Az előítélet* c. könyvéből (Társadalomtudományi Könyvtár, Gondolat Könyvkiadó, 1977)

